

Мукачівський державний університет
Кафедра психології
Малопольський державний університет імені Вітольда Пілецького в Освенцімі
Університет прикладних наук в м. Ельблонг
Пряшівський університет
Волинський національний університет ім. Лесі Українки

Становлення особистості: персоногенетичний контекст

Збірник тез доповідей

III Міжнародної науково-практичної конференції

Україна, Мукачево 23-24 квітня 2025 р.

УДК 159.923.2:159.922(043.2)

*Рекомендовано до друку та поширення через мережу Інтернет Науково-технічною радою
Мукачівського державного університету (Протокол № 3 від 23.05.2025 р.)*

C11

Становлення особистості: персоногенетичний контекст: збірник тез доповідей III Міжнародної науково-практичної конференції, 23-24 квітня 2025р., м. Мукачево / ред. кол. Л. І. Капітан (гол. ред.) та ін. Мукачево: Вид-во МДУ, 2025. 157 с.

Редакційна колегія:

Капітан Л. І. – д. істор. н., професор (голова); Туріс І. Ю. – к. філол. н., доцент;
Корнієнко І. О. – д. психол. н., професор; Щербан Т.Д. – д. психол. н., професор; Брецько
І. І. – к. психолог. н., доцент; Воронова О. Ю. – к. психолог. н., доцент.

МАГДАЛИНА БАРЧІЙ
старший викладач
Мукачівський державний університет
ОЛЬГА ВОРОНОВА
к. психол. н., доцент
Мукачівський державний університет
ІВАННА МІКУЛИЧ
здобувачка спец. 053 «Психологія»
Мукачівський державний університет

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ЛІДЕРСЬКИХ ЯКОСТЕЙ СТАРШОКЛАСНИКІВ

Становлення лідерства, зокрема лідерських якостей сучасного старшокласника вирішує проблему його особистісного та професійного самовизначення, гармонізує індивідуальні потреби та можливості, сприяє саморозкриттю та реалізації здібностей. Лідерством є не лише здатність особистості організовувати інших, але й можливість самоорганізовуватись, мати власну виражену позицію та бути відповідальною за своє життя.

Аналіз лідерських якостей старшокласників, їх компонентів, потреби у формуванні висококваліфікованих, компетентних, конкурентоспроможних фахівців обумовлює пошук таких методів, які сприяли би формуванню та розвитку значущих якостей особистості, в тому числі, й лідерських. У навчальній діяльності формування лідерських якостей відбувається під час впровадження творчих, нестандартних та інноваційних методів навчання, що характеризуються низкою певних особливостей, серед яких можна виділити такі: суб'єктний характер взаємин між старшокласниками та вчителями на основі співробітництва; діалогічне спілкування; використання проблемних методів викладання; демократичний стиль взаємин; переважне використання групових форм організації освітнього процесу; застосування проблемно-пошукових та дослідницьких методів навчання; створення ситуацій успіху в навчанні, забезпечення психологічного комфорту; реалізація принципу вибірковості у навчанні. Ці особливості створюють передумови для формування творчого, аналітичного мислення, мотивують старшокласників до самовдосконалення та самореалізації, розвитку особистісного потенціалу, формуванню їх власної позиції та уміння обґрунтовувати й відстоювати власну думку, погляди, що в подальшому може бути підґрунтям для розвитку якостей лідера [2].

Для дослідження психологічних особливостей лідерських якостей нами було проведено емпіричне дослідження зі здобувачами вищої освіти МДУ з використанням надійного та валідного психодіагностичного інструментарію. За допомогою соціометричного опитування Дж. Морено було діагностовано соціально-психологічний клімат в групі, а також виділено явних лідерів, що виокремлюються учасниками групи, аутсайдерів, які не приймаються групою.

Методика «Діагностика лідерських здібностей» Є. Жарікова, Є. Крушельницького дозволила визначити показники лідерських здібностей

Становлення особистості: персоногенетичний контекст: збірник тез доповідей 23-24 квітня 2025 р.

старшокласників. Було встановлено, що практично у третини опитаних – (25%) респондентів наявний високий рівень схильності до лідерства, що свідчить про їх здатність адекватно оцінювати й аналізувати як власну поведінку та вчинки, так і вчинки оточуючих, що дозволяє у підсумку виробляти конкретну й цілеспрямовану модель поведінки, яка дозволяє ефективно координувати спрямування й дії оточуючих. Низький ступінь лідерських здібностей мають 22% респондентів. Основними характерними ознаками таких респондентів є важке пристосування до нових умов, низький рівень самокритичності, швидке відмовлення від визначеної цілі у разі виникнення певних перепон на шляху до її реалізації, а також слабка сила волі.

За допомогою методики В.М. Басса «Багатофакторний опитувальник лідерства» було виявлено та проаналізовано дані щодо індивідуальних характеристик лідерства. Високі значення показників, які характеризують трансформаційний та трансакційний лідерський вплив, більшою мірою властиві респондентам із високими та середніми лідерськими здібностями, які склали першу та другу досліджувані групи. Переважній більшості представників другої та третьої груп із середніми та низькими лідерськими здібностями необхідним є вдосконалення своїх лідерських компетенцій та характеристик. Адже відомо, що лідерами народжуються, проте певні лідерські характеристики, які у цілому зумовлюють життєву успішність людини, також можна значно підвищити в процесі самовдосконалення.

Респондентам четвертої групи, лідерський підхід яких зумовлює схильність до диктату, слід переосмислити та трансформувати власний лідерський потенціал, який, беззаперечно, є вельми високим, однак не завжди ефективним задля досягнення поставлених цілей. При цьому таким респондентам треба вчитись більше довіряти оточуючим та надавати їм більшої самостійності задля ефективного досягнення поставлених цілей. Таким респондентам також необхідно завжди пам'ятати, що лише в командній роботі, заснованій на правах партнерства, довіри та взаємної поваги можливо швидко й ефективно досягати спільних поставлених цілей.

За допомогою методики «Діагностика мотивації до успіху та боязні невдач» (А.О. Реана) нами було виявлено, що 17% респондентів мають виражену мотивацію на досягнення успіху (надію на успіх), 28% досліджуваних продемонстрували наявність мотивації на невдачу (боязнь невдачі), решта респондентів виявили тенденції мотивації на успіх та невдачу, 24% та 3% відповідно.

Також нами було здійснено кореляційний аналіз із застосуванням критерію кореляції г-Пірсона для виявлення зв'язку між шкалами. Помітний зв'язок з показником «Високі лідерські здібності» та «Мотивація на успіх» ($r=0,736$ при $p=0,01$). Помітною є зворотна кореляція між шкалами «Схильність до диктату» та «Мотивація на успіх» ($r=-0,777$ при $p=0,01$). Існує зв'язок між шкалою «Схильність до диктату» та шкалою «Мотивація на успіх» ($r=0,642$ при $p=0,01$). Показник шкали «Середні лідерські здібності» корелює з показниками шкал «Інтелектуальна стимуляція» ($r=0,620$ при $p=0,01$) та «Натхнення» ($r=0,615$ при $p=0,01$).

Становлення особистості: персоногенетичний контекст: збірник тез доповідей 23-24 квітня 2025 р.

Юнацький вік є сенситивним періодом для розвитку організаторських здібностей, коли прагнення до лідерства є формою прояву потреби в соціальному визнанні та особистісній персоналізації, а також як спосіб адаптації до нової соціальної ситуації розвитку. Особливе значення для розвитку лідерських якостей старшокласників має стимулювання і максимальне використання мотивації досягнень у навчальній, трудовій та дозвільній діяльності.

Література:

- 1.Сергеева Л. М. Лідерство: навч. посібн. / за ред. Л. М. Сергеевої. Івано-Франківськ. «Лілея-НВ». 2015. 296 с.
- 2.Хупавцева Н. О., Максимчук В. Б. Формування і розвиток лідерських якостей студентів-психологів. *Психологія: реальність і перспективи*. 2018. Вип. 10. С. 158-164.

УДК 378.01:37.011.3-051(4)(043.2)

РЕНАТА БЕРНАТОВА

PhD, доктор філософії у галузі педагогіки, професор,
Пряшівський університет

ГАННА ТОВКАНЕЦЬ

доктор педагогічних наук, професор,
в.о. завідувача кафедри теорії та методики початкової освіти,
Мукачівський державний університет

ПРОФЕСІОНАЛІЗАЦІЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК ОРІЄНТИР ПІДГОТОВКИ ПЕДАГОГА У ЄВРОПЕЙСЬКОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ

Педагогічна підготовки в європейських країнах (Німеччина, Чехія, Словаччина, Польща та ін.) регулюється загальноєвропейськими й державними документами та стратегічними концепціями розвитку європейського і міжнародного простору [3; 5; 6], зокрема такими як «Педагогічна Конституція», «Керівні принципи класифікації національних освітніх програм та пов'язаних кваліфікацій» [6], «Стратегія освітньої політики Чеської Республіки до року 2030» [7] та іншими.

Відповідно, у кожній сфері діють державні приписи щодо змісту та програми вивчення педагогічних наук майбутніми вчителями [1]. Програми вивчення педагогічних наук починаються з розділу «Виховання та освіта». При вивченні цього розділу здобувачі вищої освіти мають ознайомитися із загальними засадами педагогіки. Друга частина педагогічної підготовки присвячена проблемам розвитку та навчанню. Ця сфера, представлена передусім педагогічної психологією, має сформулювати в майбутніх вчителів здатність до методично контрольованого спостереження, оцінки та консультування учнів. У третій частині йдеться про «суспільні передумови виховання», тобто історичні та соціальні чинники, що впливають на виховання та освіту – наприклад, полікультурність, міграції, гендерні аспекти. Четверта частина присвячена «освітнім інституціям». Нарешті, п'ята сфера – це «викладання і загальна дидактика», що забезпечує підготовку до теоретично обґрунтованого спостереження та аналізу самої сфери діяльності вчителя, тобто школи, формує здатність майбутнього вчителя до